

УДК 658.012.8

Черняк Г.М.

Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут"

РЕЗУЛЬТАТИВНІСТЬ СТРАТЕГІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті запропоновано підхід до визначення результативності стратегії забезпечення економічної безпеки шляхом порівняння фактичної та нормативної результативності запропонованих стратегічних напрямів підвищення рівня економічної безпеки за допомогою методу детермінованої комплексної оцінки, а саме за допомогою методу відстаней. Визначено критерії результативності стратегії забезпечення економічної безпеки енергетичних підприємств. Запропоновано алгоритм оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки. Автором наведені стратегічні напрями підвищення рівня економічної безпеки у рамках стратегій, що відображають специфіку діяльності енергетичних підприємств та надають можливість підвищити якість управлінських рішень.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, стратегія, результативність.

Chernyak G.

EFFECTIVENESS OF STRATEGY ECONOMIC SECURITY OF ENERGY ENTERPRISES

In the article proposes an approach to determine the effectiveness of strategies to ensure economic security by comparing actual and normative effectiveness of the proposed strategic directions of improvement of economic security determined by the method of complex determined evaluation, and it is through the method of distances. Determined criteria of effectiveness economic security strategy for energy companies. It is proposed the algorithm evaluation effectiveness of economic security strategy. The author presented the strategic direction of raising the level of economic security in the framework of strategies that reflect the specifics of energy companies and provide an opportunity to improve the quality of management decisions.

Keywords: economic security of the enterprise, strategy, effectiveness.

Черняк А.М.

РЕЗУЛЬТАТИВНОСТЬ СТРАТЕГИИ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье предложен подход к определению результативности стратегии обеспечения экономической безопасности путем сравнения фактической и нормативной результативности предложенных стратегических направлений повышения уровня экономической безопасности с помощью метода детерминированной комплексной оценки, а именно с помощью метода расстояний. Определены критерии результативности стратегии обеспечения экономической безопасности энергетических предприятий. Предложен алгоритм оценки эффективности стратегии обеспечения экономической безопасности. Автором приведены стратегические направления повышения уровня экономической безопасности в рамках стратегий, отражающих специфику деятельности энергетических предприятий и предоставляют возможность повысить качество управленческих решений.

Ключевые слова: экономическая безопасность предприятия, стратегия, результативность.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Важливо відзначити, що оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки грає важливу роль у підвищенні рівня економічної безпеки енергетичних підприємств. Стратегічне

планування у сфері економічної безпеки надає можливість забезпечити успішну реалізацію довгострокових цілей підприємств.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Розвиток теорії результативності є не достатнім у вітчизняній економічній науці, натомість він має місце у зарубіжній літературі та виступає продовженням теорії економічної ефективності. Зокрема, у [1, С.78] виділяються наступні наукові підходи до результативності: результативність як імплант у рамках теорій економічної ефективності; результативність як прикладна компонента теорій економічної ефективності; результативність як наступний етап розвитку теорій економічної ефективності.

Цілі статті. Основними цілями даного дослідження є: аналіз теоретичних підходів до результативності стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства; виокремлення основних етапів оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки; визначення інструментарію оцінювання стратегії.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Відмінності у трактуванні дефініцій ефективність та результативність наводяться у рекомендаціях щодо оцінки та вимірювання результативності діяльності Організації економічної кооперації та розвитку (Organisation for Economic Cooperation and Development) [2, С.81]. Зокрема, під результативністю розуміється обсяг (масштаб) досягнення завдань діяльності або повнота реалізації майбутніх цілей розвитку, з урахуванням їх відносної важливості. Натомість ефективність визначається як міра економічності витрачання ресурсів та їх перетворення у соціально-економічні результати.

Говорячи про забезпечення економічної безпеки та стратегію забезпечення економічної безпеки, доцільно використовувати дефініцію результативність, оскільки ефективність виступає мірою співвідношення між затраченими підприємством ресурсами та отриманими результатами. Найчастіше забезпечення економічної безпеки тягне за собою додаткове витрачання ресурсів, не призводячи до отримання прибутку, соціального ефекту (тобто економічної ефективності), проте надає можливість досягти поставлених цілей, що і буде запорукою стабільної діяльності підприємства та отримання ним різноманітних переваг.

Таким чином, результативність стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства – це обсяг досягнення підприємством запланованих результатів, цілей, завдань у рамках вибраної стратегії забезпечення економічної безпеки з метою впливу на дестабілізуючі чинники та негативні фактори зовнішнього та внутрішнього середовища.

Під критерієм результативності стратегії забезпечення економічної безпеки пропонуємо розуміти підвищення загального рівня економічної безпеки підприємства у порівнянні із наявним у результаті запропонованих у межах стратегії забезпечення економічної безпеки заходів.

Таким чином, для правильного визначення критерію результативності вимагається наявність наступних умов: кількісна визначеність запланованих результатів; у разі відсутності запланованих результатів - наявність еталонних значень.

Отже, результативність стратегії забезпечення економічної безпеки оцінюється шляхом зіставлення фактичної та еталонної ефективності запропонованих напрямів у межах стратегії. Алгоритм оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки складається з наступних етапів:

Рис.1. Етапи оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки

Пропонуються наступні стратегічні напрями підвищення рівня економічної безпеки у рамках стратегій, що відображають специфіку діяльності енергетичних підприємств та надають можливість підвищити якість управлінських рішень (Табл.1.).

Конкретна оцінка результативності стратегічних напрямів підвищення рівня економічної безпеки енергетичного підприємства здійснюється з використанням таких показників:

- витрати на реалізацію напрямку;
- нормативні показники;
- фактичні показники;
- результативність напрямку.

Досягнення запланованої результативності стратегії забезпечення економічної безпеки енергетичних підприємств переважно залежить від попереднього планування напрямів підвищення рівня економічної безпеки, правильності побудови фінансово-господарських процесів, здатності акумулювати необхідні ресурси та приймати вчасні управлінські рішення щодо вибору стратегії забезпечення економічної безпеки підприємства. Витрати на реалізацію стратегічних напрямів підвищення рівня економічної безпеки підприємства у рамках стратегії носять диференційований характер для енергетичних підприємств, що пов'язується з різними можливостями, встановленою потужністю, впливом зовнішнього середовища, нестабільністю соціально-політичної та воєнної ситуації в країні.

Результативність стратегії забезпечення економічної безпеки оцінюється шляхом порівняння фактичної та нормативної результативності запропонованих стратегічних напрямів підвищення рівня економічної безпеки. Розрахунок результативності здійснюється за допомогою одного з методів детермінованої комплексної оцінки, а саме за допомогою методу відстаней. Метод відстаней полягає у визначенні близькості фактичних значень до значень-еталонів, у нашому випадку еталоном є нормативна результативність запропонованих заходів. Розрахунок результативності P_j кожного напрямку проводиться за формулою евклідової відстані від точки еталону до конкретних значень показників:

$$P_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n k_j \left(1 - \frac{x_{ij}}{x_{im+1}}\right)^2}; j = \overline{1, m}, \quad (1)$$

де, x_{im+1} – еталонне значення показника;

k_j – коефіцієнт значущості.

Таблиця 1

Стратегічні напрями підвищення рівня економічної безпеки
у рамках стратегій енергетичних підприємств (розроблено автором)

Стратегія	Рівень економічної безпеки	Стратегічні напрями підвищення рівня економічної безпеки
Стратегія зростання	<i>Економічна безпека</i> $0,95 \leq P \leq 1$	<ul style="list-style-type: none"> - Впровадження нового обладнання, інновацій, що надають можливість знизити собівартість виробництва електроенергії; - Реконструкція енергоблоків, модернізація виробництва; - Поглинання чи придбання контрольного пакета акцій інших підприємств; - Формування власної моделі оплати праці, розроблення умов і правил преміювання; - Посилений контроль фінансово-господарської діяльності; - Оптимізація витрат на управління підприємством.
Вибірково-посилювальна стратегія	<i>Нормальний</i> $0,75 \leq P < 0,95$	<ul style="list-style-type: none"> - Підвищення обсягів виробництва та продажу електроенергії; - Підвищення продуктивності обладнання, використання прогресивних видів матеріалів та вдосконалення технології; - Максимальне використання встановлених потужностей; - Збільшення власного капіталу (статутного фонду) за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства; - Диференціація заробітної платні залежно від трудового внеску працівника; - Залучення нових постачальників ресурсів на більш вигідних для підприємства умовах.
Прийнятлива стратегія	<i>Передкризовий</i> $0,5 \leq P < 0,75$	<ul style="list-style-type: none"> - Покращення значень фінансово-господарської діяльності; - Адаптація до умов зовнішнього середовища; - Скорочення витрат підприємства; - Направлення максимальної частини нерозподіленого прибутку на впровадження інновацій у виробничий процес та розвиток підприємства; - Залучення інвестицій під низькі відсотки, залучення іноземних інвесторів, міжнародних організацій; - Запровадженні нової технології та конструкцій зусиллями працівників підприємства, коли підприємство додатково отримує економічний ефект від зниження собівартості виробництва, а заощаджені кошти використовуються для збільшення фонду оплати праці та преміювання працівників.
Трансформаційна стратегія	<i>Кризовий</i> $0,25 \leq P < 0,5$	<ul style="list-style-type: none"> - Оптимізація витрат на утримання та експлуатацію обладнання, цехових витрат; - Переоцінка основних засобів та незавершеного будівництва, у результаті чого відбувається приріст вартості майна (додатковий капітал); - Регулярна індексація заробітної платні з урахуванням інфляції; - Диверсифікація постачальників сировини; - Покриття позик; - Перегляд системи фінансового управління.
Комплексно-убезпечувальна стратегія	<i>Небезпечний</i> $0 \leq P < 0,25$	<ul style="list-style-type: none"> - Формування нової стратегії забезпечення економічної безпеки; - Підтримання платоспроможності; - Перегляд системи фінансового управління; - Покриття боргів; - Скорочення витрат на сировину, паливо для технологічних цілей, диверсифікація джерел сировини; - Збільшення обсягів продажу електроенергії з метою збільшення прибутку; - Оптимізація дивідендної політики, здавання в оренду приміщень та потужностей; - Скорочення чисельності працюючих, скорочення фонду оплати праці.

Інтерпретація оцінок результативності стратегії забезпечення економічної безпеки енергетичного підприємства проводиться за шкалою значущості Харрінгтона (табл. 2.)

Таблиця 2

Інтерпретація оцінок результативності стратегії забезпечення економічної безпеки енергетичного підприємства

Назва градації	Числові інтервали	Інтерпретація оцінок
Дуже висока	1,0-0,8	Стратегія є результативною, але може виникнути потреба у розробленні превентивних заходів, окрім випадку $P=1$
Висока	0,8-0,63	В цілому стратегія є результативною, але існує потреба у розробленні та впровадженні незначних коригуючих заходів
Середня	0,63-0,37	Функціонування стратегії потребує розроблення та впровадження жорстких підтримуючих та превентивних заходів
Низька	0,37-0,2	Стратегія є не результативною, потребує розроблення та впровадження жорстких підтримуючих та превентивних заходів
Дуже низька	0,2-0,0	Стратегія є не результативною, не досягнуто жодної поставленої цілі, якщо $P=0$, то існує потреба у розробленні нової стратегії забезпечення економічної безпеки

На основі методу відстаней відбувається аналіз очікуваної результативності напрямів підвищення рівня економічної безпеки у межах стратегії забезпечення економічної безпеки. Розрахунки мають ґрунтуватися на основі показників поточного стану енергетичних підприємств та даних звітності по операційним, адміністративним та іншим витратам. За рекомендаціями витрати на забезпечення економічної безпеки підприємства не повинні перевищувати 25% від усіх статей витрат. У якості нормативних значень результативності виступають порогові значення показників вищого рівня економічної безпеки, досягнення якого слугуватиме підтвердженням результативності стратегії. Фактична результативність напряму та рівень економічної безпеки енергетичних підприємств, який очікується під впливом реалізації стратегії забезпечення економічної безпеки, розраховується за допомогою рівняння множинної лінійної регресії. Рахується, що досягнення вищого рівня економічної безпеки означає 100% результативності стратегії.

Висновки. Запропонований у статті підхід до оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки енергетичних підприємств по витратам на стратегічні напрями, на відміну від існуючих, дозволяє аналітично визначити показники - індикатори та кількісно визначити їх динаміку із використанням об'єктивної інформації фінансової звітності підприємств. Оцінювання результативності стратегії забезпечення економічної безпеки підприємств надає можливість приймати правильні управлінські рішення про доцільність впровадження і реалізації стратегії та її коригувань.

Список використаних джерел:

1. Олексюк О. І. Результативність діяльності підприємства. - Дис...докт.економ.наук. : 08.00.04. / Олексій Іванович Олексюк - ДВНЗ "Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана", К.: 2009. - 410 с.
2. Ляшенко О.М. Концептуалізація управління економічною безпекою підприємства: [монографія] / О.М. Ляшенко. – Луганськ : СНУ ім. В. Даля, 2011. – 400 с.

Рецензент д.е.н., професор Гавриш О.А.